

Релативизација усташких злочина у Независној Држави Хрватској

Свјетлана Ђуричић

Новинар и уредник Гласа Српске; svjetlanag09@gmail.com

Информативни прилог

УДК 341.485(497.13)"1941/1945"(048.83)

DOI 10.7251/TOP1905272Dj

У жеку свеопште ревизије историје, чињеница да проусташки дио хрватске јавности негира и умањује геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима почињен на подручју Независне Државе Хрватске током Другог свјетског рата, није никакво изненађење.

Међутим, чак и добре познаваоце прилика запањују покушаји да се умање значај и размјере ужасних злочина у НДХ, као и да се потпуно обесмисле сви докази о овим страхотама.

Прије свега, ријеч је о релативизацији систематичног геноцида, чије је оличење логор смрти Јасеновац и Доња Градина. И, заиста, многобројни су примјери покушаја квазиисторичара, новинара и других наводних интелектуалаца да се негира геноцид над Србима, Ромима и Јеврејима у НДХ, а један од најсвјежих је онај самопроглашеног хрватског публицисте Игора Вукића, аутора књиге „Радни логор Јасеновац“.

Игор Вукић је секретар хрватског Друштва за истраживање троструког логора Јасеновац, које окупља историчаре, новинаре, публицисте, али и самопрозване стручњаке у покушају историјске ревизије догађаја у логору Јасеновац и НДХ. Ово удружење настоји да обори тезу о расистичкој природи усташког режима, истовремено тврдећи да је Јасеновац био обични радни и казнени логор за противнике усташке државе. Према њиховим ставовима, у Јасеновцу је за вријеме НДХ умр-

ло тек око 1.500 људи, док је он постао логор смрти за Хрвате у послужератном комунистичком периоду.

Вукић већ на корицама књиге каже да жели да се обрачуна са „црним митом о Јасеновцу“, који своди на радни логор, никако концентрациони логор смрти, негирајући тако злочиначки и дискриминаторски карактер НДХ.

„Јасеновачка митоманија“

Аутор тврди да логораши нису масовно убијани, већ да су њихове смрти биле узроковане болестима, исцрпљеношћу и старошћу, те да су тек понеки ликвидирани приликом покушаја бијега, али и због крађа и других злочина (?!). Такође, наставља Вукић, многи логораши су страдали усљед савезничког и партизанског бомбардовања логора. Аутор иде даље, те без имало стида тврди да је више логораша пуштено него што је убијено, те да коначан број страдалих није ни мали дио раније утврђеног броја. Књига негира чак и број од 83.000 поименично набројаних жртава логора Јасеновац:

- Унатоц свим индицијама и документима да попис с више од 83.000 имена наводних жртава углавном нема стварне везе са Јасеновцем, он је и даље у Хрватској службено прихваћен. Без обзира што, примјерице, документи и већи број бивших логораша говори да је у Јасеновцу 1941. било око 1.200 заточеника, попис каже да их је тада убијено око 10.700 - стоји у књизи.

Вукић, иначе Србин поријеклом из Доње Градине, у књизи износи још низ сличних тврдњи, које негирају најужасније злочине и безумно уништење беспомоћних старца, жена и дјеце. Сваког нормалног човјека саблазнила је његова тврдња да су усташе слале Јевреје у Јасеновац не би ли их спасиле од депортације у Аушвиц. Посебан дио Вукићеве књиге односи се на „логорску економију“. Аутор детаљно описује земљорадњу, сточарство и занате у логору. Описује како су логораши сијали жито, садили поврће, воће, па чак и цвијеће, чији се опојан мирис, како стоји у књизи, ширио околином. Описано је како су узгајали стоку и перад, док су у сушници висили комади шунке и саламе, те да је управа логора била толико поносна на економију да је чак излагала производе на Загребачком велесајму 1942. Вукић врло детаљно набраја и какве су све деликатесе јели логораши. Било је ту, каже, свега, од чорбе са свињетином и поврћем, преко кукурузне каше

и кромпира, до коњског меса. Заиста непојмљиво ако се има у виду да у то доба рат увелико бјесни, а сиромаштво и болести харају Европом.

Даље, он тврди да се у логору радило само до подне, а након поподневног одмора и вечере, логораши би се окупљали око ватре и дружили се уз храну, пиће и дуван. Богат друштвени живот укључивао је чак и позоришне представе, циркуске тачке, наступе затвореничког хора и оркестра, али и фудбалско првенство у логору. Након читања ове књиге, човјек би могао помислити да је Јасеновац био угодна оаза усред вихора рата који је пустошио скоро читав континент.

Проушташки филмови на телевизији и у школама

Након објављивања овог дјела, у Хрватској је, руку на срце, било негодовања, чак и мањих инцидената на промоцији књиге, али све се свело на појединачна реаговања. Шире осуде овог срамног ругања жртвама и прања усташке прошлости није било, а Вукић је чак добио ударни термин на Хрватској телевизији и похвалну критику у најтиражнијим дневним новинама, „Вечерњем листу“, што говори у прилог тези о релативизирању усташких злочина у НДХ. Вукићева књига "Радни логор Јасеновац" промовисана је у емисији „Добар дан, Хрватска“ емитованој 30. маја 2018. године. Очигледно је да је Вукић чак и своје српско поријекло ставио у службу историјског ревизионизма у Хрватској.

Још један „урадак“ пуштен је недавно у етер са фреквенција ХРТ-а. У јутарњем програму овог јавног медијског сервиса представљени су ревизионистичка књига и филм „Мит о Јасеновцу“ аутора Романа Љељка, као и филм Јакова Седлара „Сто година србијанског терора у Хрватској 1918–2018“, које редом релативизују злочине усташа. Филмови Романа Љељка и Јакова Седлара 25. октобра 2018. у емисији „Добро јутро, Хрватска“ као најава и препорука за тзв. Фестивал домољубног филма.

Љељак „Митом о Јасеновцу“ покушава да умањи број жртава логора Јасеновац и отворено показује симпатије према усташком покрету и НДХ, коју назива „младом хрватском државом“. У филму гледаоце „бомбардује“ документима, стварајући привид научног приступа теми и тако чини потпуну замјену теза.

Самопроглашени архивски стручњак Љељак, којег проушташки кругови у Хрватској представљају као експерта, у Словенији је правоснажно осуђен на четири године због финансијских превара. Као бивши обавјештајац ЈНА, завршио је иза решетака јер је 1988. украо новац

и касетофон. Иако очигледно пристрасан и нерелевантан, он износи сензационалистичке и некритичке тврдње о злочинима комуниста, с циљем умањења усташких злочина. Љељак тврди да је кроз Јасеновац прошло тек 18.600 затвореника, од којих је само 1.654 умрло. У својим истраживањима усудио се и да злоупотреби препис експоната из Музеја холокауста у Вашингтону, односно рецепт који је једна јасеновачка затвореница написала у логору. Љељак га је приказао као рецепт јела који је логорашима припреман за оброк.

Још један Седларов филм „Јасеновац – истина“ изазвао је згражавање жртава НДХ и њихових потомака, али и научне јавности. Филм је прије три године чак приказан на часу вјеронауке у једној школи у Сиску, а проблем није примијетио директор школе, него – ученик. Вјероучитељ, који је дјечи пустио филм, правдао се да га је добио од сисачког бискупа Владе Кошића, такође познатог по проусташким ставовима. Седларов филм критичари су оцијенили као историјско-ревизионистички фалсификат, а Антифашистичка лига Хрватске поднијела је кривичну пријаву против њега због ширења мржње и подстицања на насиље, првенствено према Србима.

Реаговао је чак и амерички Стејт департмент у свом редовном годишњем извјештају о вјерским слободама за 2016, у којем је упозорио на величање НДХ, умањивање усташких злочина и ширење анти-српских осјећаја у Хрватској. Вашингтонски чиновници осврнули су се тад и на комеморацију у Јасеновцу, коју су бојкотовали српски и јеврејски представници, оптужујући тадашњу хрватску Владу да умањује усташке злочине. У извјештају су описан и марш 5.000 људи на Вијеће за електронске медије због суспендовања програма загребачке телевизије 3-1, чији је водитељ позвао гледаоце да се држе даље од православне цркве у Загребу јер би „четнички викари“ могли изаћи и „заклати“ пролазнике. Споменута је и фудбалска утакмица између Хрватске и Израела, на којој су навијачи узвикивали усташки поздрав „За дом спремни“.

Википедија као оруђе негатора историје

У служби историјског ревизионизма велику улогу има и хрватска варијанта Википедије, која, иако у власништву америчке Викимедија фондације, дјелује потпуно самостално, у неким текстовима изразито проусташки. Овај интернет канал нарочито је усмјерен на рехабилитовање усташког покрета и НДХ, уз истовремену сатанизацију Југо-

славије и комунизма. Потпуно ненаучно, позивајући се на сумњиве десничарске изворе, хрватска варијанта у потпуности негира геноцидни карактер усташког режима и његовог највећег логора Јасеновац, а доводи у питање и Холокауст. Иако га све остале Википедије карактеришу као логор смрти, хрватска варијанта Јасеновац назива сабирним логором. Да ствар буде још гора, овај назив администратори лицемјерно објашњавају чињеницом да су га и усташе звале „сабирним логором“, позивајући се при том управо на Вукићево књигу. На трагу тих навода, Википедијин чланак оспорава већину научне грађе о Јасеновцу, покушавајући да негира обим и страхоте почињених злочина. Ту није крај, јер хрватска Википедија нуди и обиље сличних чланака о усташком поглавнику Анти Павелићу, а у једном тексту је чак стајала тврдња да су Пољаци извршили геноцид над Нијемцима 1939, прије нацистичке инвазије на ту земљу. Сви ови чланци реферишу се скоро искључиво на сензационалистичке текстове из проусташких медија у Хрватској, а повезница са научним књигама и часописима нема.

Осуда симболична, покајање неискрено

Службене реакције на упорне покушаје ревизије историје и несметано бујање усташке идеологије у Хрватској још нема. Осуде су углавном спорадичне, млаке и недовољне, па се зато може очекивати да се релативизација усташких злочина настави. Закашњело је и извињење хрватске предсједнице Колинде Грабар Китаровић, која је недавно изјавила да је погријешила када је усташки поклич „За дом спремни“ назвала старим хрватским поздравом. Жртвама НДХ мала је утјеха и пресуда Суда за људска права у Стразбуру којом је хрватски фудбалер Јосип Шимунић осуђен на новчану казну од 3.000 евра јер је на утакмици између Хрватске и Исланда у Загребу 2013. године кажњен јер је узвикивао усташки поздрав „За дом спремни“. Охрабрујућа је, ипак, забрана одржавања мисе на Блајбургу коју је ове године донијела Католичка црква у Корушкој, како су навели, због њене политичке злоупотребе. Можда су у Европској унији коначно почели да се јављају гласови разума који указују на срамне покушаје историјског ревизионизма у Хрватској.

Међутим, још нема никакве казне због званичне хрватске политике, која и даље гледа кроз прсте. Тако је хрватско министарство спољних и европских послова поручило аустријској јавности да сматра увредљивим да се скуп у Блајбургу сматра „фашистичком забавом“,

„скупом усташа“ и „највећим окупљањем нациста“. Овом срамном реакцијом званична Хрватска је заправо показала да се не одриче усташког покрета, те да су дозвољени поновни позиви на убијање Срба, Јевреја и Рома и њихов прогон. У том смислу ни власт у Хрватској не треба да буде зачуђена што су представници српске и јеврејске заједнице четврту годину заредом одбили да присуствују службеној комеморацији за жртве усташког концентрационог логора Јасеновац.